

DZIENNIK USTAW

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

21 lipca

№ 63.

Rok 1924.

Treść: 617.	Ustawa z dnia 20 czerwca 1924 r. w sprawie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w województwach: nowogródzkim, poleskim, wołyńskim, okręgu administracyjnym wileńskim, oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim województwa białostockiego	917
618.	Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z dnia 28 czerwca 1924 r. w sprawie uzupełnienia art. 2 rozporządzenia z dnia 11 czerwca 1920 r. o taryfie celnej	921
619.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 9 lipca 1924 r. w sprawie ustanowienia i kompetencji Głównego Urzędu Ubezpieczeń.	921
620.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Skarbu z dnia 10 lipca 1924 r. w sprawie przedłużenia terminu zgłaszania przez pracodawców w Państwowych Urzędach Pośrednictwa Pracy wolnych miejsc dla inwalidów wojennych ciężko poszkodowanych	922
621.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 18 lipca 1924 r. w sprawie przedłużenia czasu pracy w hutach w Górnośląskiej części województwa Śląskiego	922
622.	Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 10 lipca 1924 r. w sprawie zaprowadzenia wzajemnej wymiany, przekazów pocztowych między Polską a Kanadą	922
623.	Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 12 lipca 1924 r. o częściowej zmianie rozporządzenia z dnia 25 kwietnia 1924 r. o opłatach za czynności urzędów miar	923
624.	Rozporządzenie Ministra Kolei z dnia 17 lipca 1924 r. o zmianie „taksy komisowego” pobieranego przez agencje celne polskich kolei państwowych	924
625.	Rozporządzenie Ministra Kolei z dnia 17 lipca 1924 r. o zmianie „taksy opłat” pobieranych przez agencje celne polskich kolei państwowych za roboty fizyczne.	924

617.

Na mocy art. 44 Konstytucji ogłaszam ustawę następującej treści:

U s t a w a

z dnia 20 czerwca 1924 r.

w sprawie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w województwach: nowogródzkim, poleskim, wołyńskim, okręgu administracyjnym wileńskim, oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim województwa białostockiego.

Art. 1. Z mocy ustawy niniejszej mogą nabyć na własność użytkowane przez siebie w dniu 31 paź-

dziernika 1923 r. grunty poza obrębem miast i miasteczek w granicach ich z roku 1914, zaś dla miasta Wilna w granicach obecnych, w województwach: nowogródzkim, poleskim, wołyńskim, okręgu administracyjnym wileńskim, oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim województwa białostockiego:

- byli t. zw. wieczyści czynszownicy, zarówno ci, co do których postępowanie o wykupie posiadanych przez nich gruntów nie zostało do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy zakończone, jak też i ci, którzy praw swoich wieczysto-czynszowych dochodzili, ale uzyskali orzeczenie odmowne z prawem pięcioletniego dalszego użytkowania na warunkach poprzednich, a grunty te i obecnie posiadają;
- byli t. zw. wolni ludzie, co do których postępowanie o wykupie posiadanych przez nich

gruntów nie zostało ukończone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy;

- c) długoletni dzierżawcy, użytkujący grunty, nie przewyższające obszarem swym, licząc na jednego dzierżawcę w województwie wołyńskim 27,31 ha (25 dz. m. r.), w pozostałych miejscowościach 43,70 ha (40 dz. m. r.), i odpowiadający przepisom, w art. 4 zawartym.

Przy obliczeniu przestrzeni gruntu, która daje prawo korzystania z niniejszej ustawy, nie mogą być wliczone pastwiska, z których korzystają dzierżawcy w lasach właściciela.

Art. 2. Za czynszowników wieczystych będą uznani z mocy ustawy niniejszej użytkownicy gruntów, o ile oni sami, lub ci, od których prawo do tych gruntów nabyli, posiadali te grunty na prawie dzierżawy wieczystej i posiadanie to zaczęło się przed 21 (9) czerwca 1886 r.

Art. 3. Za t. zw. „wolnych ludzi” w rozumieniu ustawy niniejszej będą uznani użytkownicy, którzy odpowiadają wymaganiom ustaw rosyjskich w przedmiocie uwłaszczenia wolnych ludzi drugiej kategorii i dzierżawili posiadane grunty w b. gub. mińskiej przed 1864 r., w b. gub. wileńskiej i grodzieńskiej przed 16 czerwca (4 czerwca st. st.) 1882 r., a w b. gub. wołyńskiej przed 3 kwietnia (23 marca) 1888 r.

Art. 4. Za długoletnich dzierżawców w rozumieniu p. c.) art. 1 ustawy niniejszej będą uznani:

- a) dzierżawcy, którzy sami, lub których spadkodawcy osiedlili się na posiadanych obecnie gruntach przed 1 kwietnia 1895 r. na mocy umów dzierżawnych, zawartych z terminem nawet krótszym, niż dwunastoletni, ale z prawem odnowienia dzierżawy po terminie na warunkach poprzednich;
- b) dzierżawcy, którzy mieli lub mają w umowach zastrzeżone prawo wykupu wydzierżawionych gruntów, ale z prawa tego nie mogli korzystać ze względu na niemożność zmuszenia właścicieli do sporządzenia aktu kupna sprzedaży;
- c) dzierżawcy, którzy użytkowali dzierżawione grunty przed dniem 1 sierpnia 1914 r. na mocy umów z terminem przynajmniej sześcioletnim i pobudowali własne osiedle na dzierżawionych gruntach.

Art. 5. Uprawnienia, wynikające z ustawy niniejszej, nie przysługują długoletnim dzierżawcom, którzy:

- a) nie są obywatelami polskimi;
- b) posiadają lub posiadali podwójne poddaństwo (obywatelstwo);
- c) byli lub są dezertkami wojska polskiego lub wojska b. Litwy Środkowej, albo których wrogi stosunek do Państwa Polskiego został dostatecznie stwierdzony;
- d) posiadali dzierżawioną ziemię z przerwami dłuższymi nad jeden rok;
- e) nie uiszcili lub nie uiszczą z własnej winy w przepisany terminie tenuty dzierżawnej, ustalonej w umowie, względnie w art. 2 usta-

wy z dnia 21 września 1922 r. (Dz. U. R. P. № 90 poz. 822);

- f) korzystają z gruntów na zasadzie stosunku służbowego z właścicielem majątku;
- g) dzierżawią grunty łącznie z zakładami przemysłowymi lub handlowymi, a należą do kategorii, wymienionej w art. 4 p. c);
- h) posiadają własną ziemię i należą do kategorii, wymienionej w art. 4 p. c); dzierżawcy ci mogą nabyć na podstawie ustawy niniejszej taką przestrzeń ziemi dzierżawionej, która łącznie z obszarem ziemi własnej nie przekracza normy maksymalnej, przewidzianej w art. 1. p. c).

Art. 6. Orzecznictwo w sprawach, wynikających z ustawy niniejszej, należy do komisji uwłaszczeniowej i do okręgowych komisji ziemskich.

Art. 7. Do składu komisji uwłaszczeniowej należą: komisarz ziemski jako przewodniczący, sędzia pokoju, delegowany przez prezesa właściwego sądu okręgowego, przedstawiciel właściwego terytorjalnie starostwa, obznajmiony ze sprawami rolnymi, wyznaczony przez Ministra Reform Rolnych na wniosek właściwego terytorjalnie wojewody; jeden przedstawiciel większej własności rolnej (powyżej 45 ha) i jeden przedstawiciel drobnych dzierżawców, względnie ich zastępcy.

Komisja orzeka większością głosów; przy równym podziale przeważa głos przewodniczącego; do ważności uchwał wymagana jest obecność przynajmniej trzech członków, a w tej liczbie komisarza ziemskiego i sędziego pokoju.

Komisje uwłaszczeniowe urzędują przy powiatowych urzędach ziemskich; działalność ich rozciąga się na obszar działalności właściwego powiatowego urzędu ziemskiego.

Art. 8. Osoby, pragnące skorzystać z uprawnień ustawy niniejszej, powinny zwrócić się z podaniem ustnym lub piśmiennym do miejscowej komisji uwłaszczeniowej w ciągu 4 lat od dnia ogłoszenia ustawy niniejszej. Dla osób, które nie skorzystały z powyższego terminu, wygasają wszelkie prawa, przysługujące im z mocy ustawy niniejszej, przyczem użytkowane przez nich grunty tracą charakter prawny gruntów czynszowych, względnie użytkowanych przez b. wolnych ludzi.

Do czasu uprawnomocnienia się orzeczenia o uwłaszczeniu gruntów użytkowanych b. czynszownicy, b. wolni ludzie i dzierżawcy długoletni winni uiszczać opłaty dzierżawne na zasadach dotychczasowych.

Art. 9. Po otrzymaniu podania komisja uwłaszczeniowa wdraża postępowanie i w tym celu wzywa użytkownika i właściciela gruntu.

Wezwanie winno być doręczone przez właściwy urząd gminny do stałego miejsca zamieszkania stron przynajmniej na 14 dni przed terminem, na który strona jest wzywana.

Jeśli miejsce zamieszkania właściciela gruntu nie jest znane, wówczas jeden egzemplarz pierwszego wezwania komisja uwłaszczeniowa winna wywieścić na widocznym miejscu w lokalu własnym, drugi zaś przesłać do zarządu tej gminy, w której obrębie

znajduje się podlegający wykupowi grunt, dla wywieszenia na widocznym miejscu w lokalu urzędu gminnego. Niezależnie od tego komisja uwłaszczeniowa winna pierwsze wezwanie doręczyć zarządowi majątku, o ile ten istnieje, w osobie rządcy lub innego oficjalisty, oraz trzykrotnie ogłosić w tem piśmie, w którym umieszczane są miejscowe ogłoszenia urzędowe. Strony mają prawo składania dowodów, oraz powoływania się na świadków i biegłych; niezależnie od tego komisja uwłaszczeniowa ma prawo zbierania dowodów z urzędu.

Art. 10. W biegu całej sprawy, aż do czasu uprawomocnienia się wydanego przez komisję uwłaszczeniową orzeczenia mogą strony zawrzeć układ polubowny, który podlega rozpoznaniu komisji uwłaszczeniowej i, w razie zgodności z art. od 1 do 5 włącznie ustawy niniejszej, zatwierdzeniu.

Układ może być zawarty bądź na posiedzeniu komisji uwłaszczeniowej w drodze sporządzenia protokołu, bądź przed komisarzem ziemskim, bądź wreszcie przed notariuszem.

Art. 11. Po rozpoznaniu dobrowolnego układu, względnie po ukończeniu postępowania dowodowego i wysłuchaniu stron, komisja uwłaszczeniowa wydaje umotywowane orzeczenie, które powinno zawierać:

- a) datę posiedzenia;
- b) skład komisji, przez którą orzeczenie zostało wydane;
- c) ustalenie przynależności lub nieprzynależności petenta do jednej z kategorii osób, uprawnionych do nabycia ziemi na mocy ustawy niniejszej;
- d) w razie przyznania petentowi prawa do nabycia gruntu na własność—zatwierdzenie lub uchylenie dobrowolnego układu, względnie określenie warunków nabycia, a mianowicie granic i obszaru gruntu z uwzględnieniem wymagań art. 12, dotyczącego ceny wykupu oraz terminu i sposobu jej wypłaty (art. 14).

Art. 12. O ile układ polubowny do skutku nie dojdzie lub nie zostanie zatwierdzony, komisja uwłaszczeniowa określi cenę nabycia gruntu, którą stanowi:

- a) dla b. czynszowników (art. 2) suma czynszu rocznego w 1913 r., pomnożona przez 8;
- b) dla wolnych ludzi (art. 3) suma rocznej tenuty dzierżawnej, która obowiązywała użytkownika tej kategorii w dniu 16/4 czerwca 1903 r., pomnożona przez 8; w razie niemożności ustalenia tenuty, która obowiązywała użytkownika w dniu 16/4 czerwca 1903 r., za podstawę do obliczenia przyjęta będzie tenuta takich samych kategorii dzierżaw, pobierana w tymże czasie za podobnej wartości grunty w najbliższej okolicy;
- c) dla długoletnich drobnych dzierżawców, wymienionych w art. 4 pod a) i b), suma rocznej tenuty dzierżawnej, która obowiązywała dzierżawcę w r. 1913, pomnożona przez 8; w razie niemożności ustalenia tej tenuty, za podstawę do obliczenia przyjęta będzie tenuta tej samej kategorii dzierżaw pobierana w tymże czasie za podobnej wartości grunty w najbliższej okolicy.

Jeżeli dzierżawcy, wymienieni w art. 4 pod b), zapłacili właścicielowi zaliczkę na kupno użytkowanej ziemi, zaliczka ta winna być potrącona z ustalonej ceny;

- d) dla długoletnich drobnych dzierżawców, wymienionych w art. 4 pod c), suma rocznej tenuty dzierżawnej, która obowiązywała dzierżawcę w roku 1913, pomnożona przez 16^{2/3}; w razie niemożności ustalenia tej tenuty, za podstawę do obliczenia przyjęta będzie tenuta takich samych kategorii dzierżaw, pobierana w tymże czasie za podobnej wartości grunty w najbliższej okolicy.

Przeliczenie sum rublowych na walutę, mającą obieg w kraju, będzie dokonywane według równi: 100 rb. równa się 266 złotych.

Art. 13. Komisja uwłaszczeniowa winna dążyć do zlikwidowania wszelkich praw do korzystania z nieobjętej uwłaszczeniem części majątku dotychczasowego właściciela, wpływających z tytułu prawnego, uzasadniającego uwłaszczenie, a to na mocy dobrowolnego układu stron. Układ taki, stwierdzony podpisami stron i zatwierdzony orzeczeniem komisji uwłaszczeniowej, rozstrzyga sprawę ostatecznie.

O ile układ dobrowolny do skutku nie dojdzie, komisja uwłaszczeniowa winna:

1) W odniesieniu do czynszowników, wolnych ludzi i wyliczonych w art. 4 pp. a) i b) długoletnich dzierżawców, wydać orzeczenie o uwłaszczeniu, nie uwzględniając przy określaniu uwłaszczanego obszaru i ceny wykupu przysługujących uwłaszczanemu praw do korzystania z nieobjętej uwłaszczeniem części majątku dotychczasowego właściciela. W tymże orzeczeniu komisja uwłaszczeniowa ustali istnienie i rozmiar tych praw. Uwidocznione w orzeczeniu komisji uwłaszczeniowej prawa uwłaszczonego do korzystania z niewłaszczonych części majątku dotychczasowego właściciela podlegają zlikwidowaniu w trybie i na zasadach, ustalonych dla likwidacji serwitutów, z tem jednak zastrzeżeniem co do długoletnich dzierżawców, wymienionych w art. 4 pp. a) i b), że uwłaszczona działka wraz z gruntami, stanowiącymi ekwiwalent zlikwidowanych praw do korzystania z niewłaszczonych części majątku dotychczasowego właściciela, nie może przekraczać norm, przewidzianych w art. 1 p. c) niniejszej ustawy. Wartość ekwiwalentu za zlikwidowane serwituty, przewyższającego te normy, ustalona będzie według zasad, podanych w art. 12 p. c) niniejszej ustawy, i podlegnie potrąceniu z ostatniej, względnie z ostatnich rat należności za uwłaszczone grunty, albo też wypłacona będzie przez dotychczasowego właściciela w gotówce.

2) W odniesieniu do wymienionych w art. 4 p. c) dzierżawców komisja uwłaszczeniowa po ustaleniu istnienia i rozmiaru praw do korzystania przez tych dzierżawców z nieobjętej uwłaszczeniem części majątku dotychczasowego właściciela winna ustalić wartość korzystania z tych praw i o tę wartość, nieprzekraczającą jednak 25^{0/0} ogólnej ceny wykupu, zmniejszyć ostatecznie, względnie ostatecznie raty należności za uwłaszczone grunty, wobec czego odnośny dzierżawca traci ostatecznie wpływające z tytułu uzasadniającego uwłaszczenie prawo do wszelkiego korzystania

z nieobjętej uwłaszczeniem części majątku dotychczasowego właściciela.

Komisji uwłaszczeniowej służyć będzie prawo stosowania przepisu, podanego w ustępie 1, w drodze wyjątku do takich dzierżawców, odpowiadających kategorii c) art. 4, dzierżawiących t. zw. „pustki”, którym pozbawienie prawa korzystania z pastwiska uniemożliwiłoby prowadzenie normalnego gospodarstwa.

W razie konieczności gospodarczej komisja uwłaszczeniowa może w stosunku do wszystkich kategorii osób, korzystających z niniejszej ustawy, stwierdzić i ujawnić w charakterze służebności prawo wodopoju, przejazdu i przepędu bydła.

Art. 14. Jeżeli użytkownik, mający prawo na mocy ustawy niniejszej nabycia gruntu na własność, nie jest w możności wypłacić całej ceny szacunkowej jednorazowo, to komisja uwłaszczeniowa ma prawo rozłożyć mu na raty na przeciąg czasu do 12 lat, stosownie do okoliczności, z dodaniem procentów w stosunku 6°/o rocznie. W tym wypadku każda rata wraz z procentami winna być ustalona w orzeczeniu w złotych, przytem w orzeczeniu powyższemu winno być zaznaczone, że dłużnik jest obowiązany uiścić należność w oznaczonym terminie w złotych. Do chwili wprowadzenia złotego jako jedyne go środka płatniczego, raty płatne będą w markach polskich podług kursu franka złotego, określonego przez Ministra Skarbu na podstawie ustawy z dnia 6 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. № 127, poz. 1044), a obowiązujące w dniu dokonywania zapłaty.

Raty te powinny być zabezpieczone na uwłaszczonym gruncie z prawem pierwszeństwa przed innymi długami nabywcy. Komisje uwłaszczeniowe mają również prawo zwracania się przez właściwy urząd ziemski do Państwowego Banku Rolnego z przedstawieniami co do potrzeby udzielenia nabywcom odpowiednich kredytów.

Art. 15. Od orzeczeń komisji uwłaszczeniowej służy stronom w terminie miesięcznym od dnia doręczenia odpisu motywowanego orzeczenia prawo odwołania się do Okręgowej Komisji Ziemskiej.

Skarga odwoławcza wniesiona być winna do komisji uwłaszczeniowej, która jest obowiązana przelać ją wraz z aktami sprawy najpóźniej w ciągu 2 tygodni do Okręgowej Komisji Ziemskiej.

Przewodniczącemu komisji uwłaszczeniowej przysługuje prawo odwołania się do Okręgowej Komisji Ziemskiej w terminie miesięcznym od dnia wydania orzeczenia.

Art. 16. Orzeczenie komisji uwłaszczeniowej w razie niezaskarżenia go w przepisany terminie (art. 15), oraz orzeczenie Okręgowej Komisji Ziemskiej są ostateczne i podlegają natychmiastowemu wykonaniu.

Od orzeczenia Okręgowej Komisji Ziemskiej stronie służy w terminie dwumiesięcznym od dnia doręczenia odpisu umotywowanego orzeczenia prawo odwołania się do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Art. 17. Prawomocne orzeczenie komisji uwłaszczeniowej, względnie orzeczenie Okręgowej Komisji Ziemskiej, o nabyciu gruntu przez użytkownika po

wypłaceniu szacunku w całości, względnie 1 raty (art. 14), stanowi tytuł prawny nabycia i może być zgłoszone przez użytkownika do wydziału hipotecznego, względnie do zastępcy starszego notariusza, dla przepisania tytułu własności w księgach wieczystych z zabezpieczeniem tych części sum sprzedanych, których spłata będzie rozłożona na raty (art. 14), oraz z wpisaniem do ksiąg wieczystych praw rzeczowych, ustalonych w orzeczeniu na podstawie art. 13.

Art. 18. Cenę nabycia komisja przekaze niezwłocznie do sądu dla wydania komu z prawa należy. Cena ma być złożona w polskich państwowych papierach pupilarnych, opiewających na złote polskie lub inną stałą walutę.

Złożenie ceny zwalnia uwłaszczaną działkę od wszelkich obciążeń hipotecznych i rzeczowych, zaś właściciel wobec wszystkich wierzycieli hipotecznych i rzeczowych, ujawnionych do dnia wejścia w życie ustawy niniejszej na majątku, z którego działka podlega uwłaszczaniu, odpowiada jedynie i w tym stosunku, w jakim pozostała przy nim część majątku ziemskiego znajduje się do ogólnego jego obszaru przed uwłaszczaniem.

Art. 19. Na wniosek komisji uwłaszczeniowej, względnie Okręgowej Komisji Ziemskiej, wywołany prośbą osób interesowanych, Okręgowy Urząd Ziemski wnosi do ksiąg hipotecznych (gruntowych) odnośnej nieruchomości ziemskiej, względnie do wykazów zastępców starszych notariuszy, ostrzeżenie (adnotacje) o wdrożeniu postępowania uwłaszczeniowego z tym skutkiem, że w dalszym postępowaniu uwzględniony będzie ten stan prawny nieruchomości, jaki stwierdzony był w księdze hipotecznej (gruntowej), jako prawnie obowiązujący w chwili wniesienia ostrzeżenia (wpisu adnotacji).

Art. 20. Właściwy sąd wstrzyma rozważanie sprawy o eksmisję, względnie samą eksmisję, z gruntów w stosunku do osób, określonych w art. 1 ustawy z dnia 21 września 1922 r. w przedmiocie obrony drobnych dzierżawców, b. czynszowników, oraz „wolnych ludzi” (Dz. U. R. P. № 90 poz. 822), oraz wszystkich b. czynszowników i b. wolnych ludzi nie mniej, niż na termin dwumiesięczny, licząc od dnia zawiadomienia o tem strony pozwanej, a to celem umożliwienia tej stronie dostarczenia dowodu, iż nie podlega ona eksmisji do czasu ostatecznego rozpoznania sprawy o uwłaszczaniu użytkowanych przez nią gruntów.

Na żądanie użytkowników gruntów, którzy się zgłosili do komisji uwłaszczeniowej o przyznanie im praw do uwłaszczania na tychże gruntach, komisja uwłaszczeniowa, względnie Okręgowa Komisja Ziemska winna na najbliższym posiedzeniu, a w każdym razie najpóźniej w terminie miesięcznym po otrzymaniu odpowiedniej prośby rozważyć na podstawie posiadanych przez komisję danych, czy zgłaszający się ma dostateczną podstawę do roszczenia prawa na uwłaszczanie z mocy ustawy niniejszej. W wypadku powzięcia decyzji twierdzącej, komisja niezwłocznie wyda interesowanemu odpowiednie zaświadczenie, na którego mocy sąd wstrzyma rozważanie sprawy o eksmisję, względnie samą eksmisję,

do czasu ostatecznego rozpoznania sprawy o uwłaszczenie.

Nie podlegają zawieszeniu powództwa, oparte na wykroczeniach dzierżawców przeciw przepisom art. 3 ustawy z dnia 21 września 1922 r. (Dz. U. R. P. № 90 poz. 822).

Art. 21. Osoby, które użytkują grunty na zasadzie ustawy z dnia 21 września 1922 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, b. czynszowników, oraz „wolnych ludzi” (Dz. U. R. P. № 90, poz. 822), znowelizowanej ustawą z dnia 3 listopada 1923 r. (Dz. U. R. P. № 112, poz. 894), o ile na mocy wyroków sądowych będą podlegały eksmisji z dniem 1 listopada 1924 r. jako nieodpowiadające wymogom, zawartym w art. 1, 2, 3 i 4 ustawy niniejszej (art. 20), winny dopuścić właścicieli gruntów do dokonania obsiewów ozimych na jesieni 1924 r., o ile one same nie są obowiązane dokonać tych obsiewów na mocy umów dzierżawnych.

Art. 22. Właścicielowi majątku, nie posiadającemu innej nieruchomości ziemskiej na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, któremu po zastosowaniu ustawy niniejszej pozostawałby obszar ziemi niewłaszczonej mniejszy, niż maksymalna norma, przewidziana w art. 1 p. c), służyć będzie prawo powiększenia pozostającego obszaru do tejże maksymalnej normy drogą wykluczenia z uwłaszczenia odpowiedniego obszaru w jednym kawałku, podług wyboru właściciela. Natomiast dzierżawcy, całkowicie pozbawionemu tą drogą działki, która uwłaszczeniu podlegała, bądź też otrzymującemu działkę zmniejszoną, uniemożliwiającą samodzielne gospodarstwo—służyć będzie pierwszeństwo ustawowe przed wszystkimi innymi kandydatami do nabycia obszaru, odpowiadającego dzierżawionym przez niego gruntom, z zapasu ziemi, przeznaczonego na reformę rolną w tym samym lub innych, możliwie najbliższych, powiatach tegoż województwa za cenę, odpowiadającą przepisom ustawy niniejszej.

Komisja uwłaszczeniowa, orzekając o zwolnieniu od uwłaszczenia działki, będącej w użytkowaniu dzierżawcy, wskaże jednocześnie w porozumieniu z urzędami ziemskimi odpowiedni obszar gruntu, w stosunku do którego pierwszeństwo nabycia może być wykonane i objęcie której przez dzierżawcę jest faktycznie natychmiast możliwe.

Dzierżawca nie może być eksmitowany z gruntu, dopóki nie obejmie w posiadanie działki, wskazanej mu przez komisję uwłaszczeniową. Przywilej ten wygasa z końcem następnego roku gospodarczego po tym, w którym komisja uwłaszczeniowa wskazała odpowiednią działkę.

Przepis artykułu niniejszego nie może mieć zastosowania do gruntów, podlegających wykupowi na rzecz czynszowników i wolnych ludzi, z wyjątkiem wypadku, kiedy stan posiadania, artykułem niniejszym przewidziany, wytworzył się dla właściciela wskutek ustalenia granicy wschodniej Państwa.

Art. 23. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 24. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej: *S. Wojciechowski*

Prezes Rady Ministrów: *W. Grabski*

Kierownik Ministerstwa Reform Rolnych: *Janicki*

Minister Sprawiedliwości: *Wł. Wyganowski*

618.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu

z dnia 28 czerwca 1924 r.

w sprawie uzupełnienia art. 2 rozporządzenia z dnia 11 czerwca 1920 r. o taryfie celnej.

Na podstawie uchwały Sejmu Ustawodawczego z dnia 1 sierpnia 1919 r. i uchwały Rady Ministrów z dnia 26 maja 1919 r. zarządza się co następuje:

§ 1. Artykuł 2 rozporządzenia Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu o taryfie celnej z dnia 11 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. № 51 poz. 314) uzupełnia się przez dodanie nowego (drugiego) ustępu następującej treści:

„Wymierzone cło winno być uiszczone przed wydaniem towaru do wewnętrznego obrotu. Towar, od którego cło nie zostało w przepisany terminie uiszczone, winien być sprzedany z urzędu w drodze publicznej licytacji, która odbywa się wzwyż od sum ciężających na nim należności celnych i kolejowych.

Uzyskana ze sprzedaży gotówka, po potrąceniu ciężających na towarze należności celnych i kolejowych, przypada na rzecz strony.

W razie nieuzyskania w drodze dwukrotnej licytacji sumy wywoławczej, towar przechodzi na rzecz Skarbu Państwa i podlega na podstawie orzeczenia władzy celnej zniszczeniu.

Władza celna może w poszczególnych wypadkach orzec zamiast zniszczenia przekazanie towaru do bezpośredniego spożycia lub zużycia instytucjom o charakterze społecznym lub filantropijnym.”

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Skarbu: *W. Grabski*

Minister Przemysłu i Handlu: *Józef Kiedroń*

619.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej

z dnia 9 lipca 1924 r.

w sprawie ustanowienia i kompetencji Głównego Urzędu Ubezpieczeń.

Na podstawie art. 98 i 102 ustawy z dn. 19 maja 1920 r. o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby (Dz. U. R. P. № 44 poz. 272) zarządza się co następuje: